

Finansiran od

KfW

Ko sprovodi

POLJOPRIVREDNO OSIGURANJE

DIVERSIFIKACIJA RIZIKA

Ova brošura je sačinjena u okviru programa Razvoj finansijskog sistema u ruralnim područjima u Srbiji (SRFP), koji sprovodi Nemačka banka za razvoj (KfV) u partnerstvu sa firmom Poslovni i finansijski konsalting (BFC) i Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Srbije.

Ova brošura daje kratak pregled oblasti poljoprivrednog osiguranja u Srbiji i predstavlja sredstva za poljoprivredne proizvođače koja služe uspostavljanju i upravljanju ovom vrstom delatnosti. U ovoj brošuri pojam poljoprivredno osiguranje se odnosi na programe osiguranja useva, voća, povrća i stoke.

Prednosti poljoprivrednog osiguranja

Uslovi za dobijanje kredita za poljoprivrednike znatno se razlikuju u poređenju sa drugim vrstama poslovnih kredita. Poljoprivrednici su uslovljeni sezonalnošću, vremenom kada stižu novčani prilivi na račune. U poređenju sa drugim vrstama delatnosti, u poljoprivredi u većem delu godine dolazi do odliva novca, dok se prilivi novca na račun poljoprivrednika dešavaju nekoliko puta, ponekad čak i svega jednom tokom godine. S obzirom na to da su prilivi gotovine sezonalnog karaktera, većina poljoprivrednika mora da se osloni na operativne bankarske zajmove. Oslanjanje na bankarske zajmove jedan je od glavnih razloga zbog kojih su poljoprivrednici prinuđeni da koriste poljoprivredno osiguranje. Budući da je najveći deo poljoprivredne imovine uglavnom prilično značajna u finansijskom pogledu, ona se mora otplaćivati u periodu od izvesnog broja godina, što je bitan uslov za srednjoročno finansiranje mašina, zgrada i stoke. S obzirom na to da su novčani prilivi na račun poljoprivrednika minimalni u datoj godini, gubitak useva ili stoke može dovesti do značajnog rizika da dođe do neizvršenja obaveze plaćanja kreditnih obaveza. Poljoprivreda je uglavnom profitabilna na duži rok, dok u jednoj godini može doći do neispunjenja obaveze plaćanja usled loših vremenskih prilika ili niskih tržišnih cena.

OSNOVE RIZIKA

Poljoprivrednici se suočavaju sa brojnim rizicima, koji su nezavisni od rizika vezanih za ulazne i izlazne troškove poljoprivredne proizvodnje. Većina rizika se smanjuje razboritim donošenjem odluka, dok se ostali rizici pripisuju troškovima poslovanja. U većini slučajeva rizici se mogu smanjiti zaključivanjem odgovarajućih ugovora i korišćenjem osiguranja vašeg poslovanja.

Rizici u poljoprivredi uglavnom su prouzrokovani lošim vremenskim uslovima (suša, poplave, mraz, prekomerna kiša u periodu sadnje/žetve, grad, itd.), štetočinama, insektima i bolestima. Širok raspon rezultata može uticati na proizvodnju usled korišćenja određene količine i kvaliteta ulaznih faktora, što može dovesti do različitih rezultata u zavisnosti od vremenskih prilika i bolesti i/ili interakcije ovih činilaca.

Proizvodni rezultati kao i troškovi proizvodnje takođe mogu biti pod uticajem rizika vezanih za situaciju na poljoprivrednom tržištu usled odnosa ponude i potražnje na svetskom nivou i drugih faktora. Roba kojom se trguje na globalnom nivou podložna je okolnostima na svetskom tržištu. Na to takođe utiču troškovi prevoza, skladištenja i ulazi troškovi koji utiču na lokalne cene.

POLJOPRIVREDNA OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA U SRBIJI

U Srbiji postoji sedam osiguravajućih društava koja se bave osiguranjem poljoprivredne i stočarske proizvodnje:

1. Dunav osiguranje
2. Generali osiguranje
3. DDOR osiguranje
4. Triglav osiguranje
5. Wiener Stadtische osiguranje
6. Sava osiguranje
7. Globos osiguranje

Najveći deo tržišta poljoprivrednog osiguranja pokrivaju prve četiri osiguravajuće kuće sa ovoga spiska. Osiguranje useva u Srbiji ima veliku tradiciju, u socijalističko doba Jugoslavije bilo je osigurano 80% svih useva.

Najčešći rizici vezani za useve koje pokriva poljoprivredno osiguranje u Srbiji

Poljoprivredno osiguranje useva može da pokrije širok spektar rizika. U nastavku su navedene najčešće vrste pokrića rizika u osiguranja useva u Srbiji:

- Osnovni rizici – grad, požar i udar groma
- Dodatni rizik (pored osnovnog): oluja (do 15.05./15.06.) i poplava
- Posebno osiguranje (bez osnovnog):
  - Gubitak u količini i kvalitetu (u slučaju stonog voća i grožđa)
  - Smrzavanje (prolećni mraz)
  - Jesenji i zimski mraz
  - Voćke i vinova loza dok ne postanu plodonosne

VRSTE USEVA I VOĆA KOJE SE MOGU OSIGURATI

- Ratarske kulture – pšenica, kukuruz, soja, šećerna repa
- Voće – jabuke, kruške, šljive, maline
- Povrće – krompir, luk, paradajz, paprika
- Voćke i vinova loza
- Sadni materijal (rasadnici)
- Staklenici i plastenici

OSNOVNO OSIGURANJE: GRAD, POŽAR I UDAR GROMA

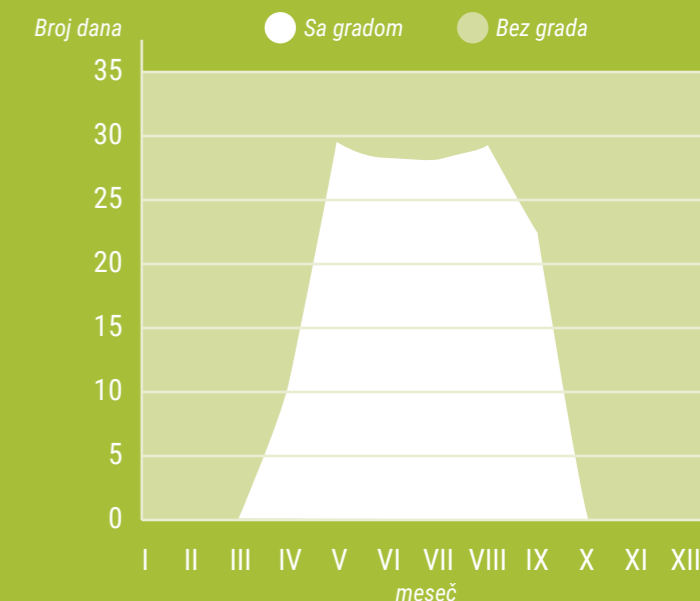
- Najčešće osiguranje od rizika je za grad.
- Pokriće osiguranja važi za finalni proizvod (žito, voće itd.).
- Sve opštine su podeljene na područja na osnovu rizika od grada i na osnovu ove klasifikacije je definisana premija osiguranja (trošak):
  - 1 klasa – najjeftinija (Banat)
  - 5–8 klasa (Arilje, Topola, Čačak)
  - 10 klasa – najskuplja (nema u Srbiji)
- U regionima sa čestom pojavom grada osiguranje je skuplje:
  - Najmanje osetljiv na grad – kukuruz
- Svaka kultura je podeljena prema klasama osetljivosti na grad.
- Kao što je već rečeno, sve opštine su podeljene u klase rizika od pojave grada.
  - Primer: osiguranje useva pšenice za osiguranu vrednost u iznosu od 100.000 RSD.

Opština	Klasa rizika	SD/ha
Čurug	2	2.060
Topola	5	4.000

SEZONA GRADA U KLIMATSKIM USLOVIMA U SRBIJI

Sezona grada u Srbiji traje duže od pola godine.

- Zbog delovanja klimatskih promena sve češće su anomalije u vremenskim uslovima, a grad se javlja i izvan očekivanog perioda pojave grada.
- Najintenzivniji i najrizičniji period za pojavu grada je od aprila do kraja septembra.

Vrste individualnog osiguranja useva

1. PREMIUM OPCIJA ZA OSIGURANJE USEVA I VOĆA (OSNOVNI RIZICI)

Poljoprivrednik mora imati na umu sledeće statističke podatke prilikom berbe:

- Gubitak žitarica tokom procesa berbe kombajnom: pšenica 3-6%, kukuruz 2-5%, suncokret 5-10%, soja 5-10%.
- Strane materije u žitaricama i drobljenje 2-5%.

Troškovi osiguranja su u iznosu od 2-3%, od očekivanih prinosa – 40% subvencije = 1,5% krajnjeg troška za poljoprivrednika za osiguranje.

Lekcija za nauk:

- Više gubite u žetvi i transportu nego na osiguranje.

2. DODATNI RIZIK: OLUJE

- Za dodatni rizik od oluja moguće je ugovorno utvrditi dogovorene osnovne rizike (grad) i povećati premiju za slučaj štete od oluje. U ovom slučaju moguće je dogovoriti se o konkretnijim uslovima sa osiguravajućim društvom zbog posledica štete od oluje.
- Prilikom utvrđivanja premije, preuzimaju se podaci od meteorološke stanice koja se nalazi najbliže vašoj farmi. Mora biti dostignuta i zabeležena brzina vetra od 13,2 m/s kako bi se priznalo da je došlo do nastanka rizika.

Primer:

- Dodatno osiguranje useva kukuruza od oluje (primer Čuruga).
- Osnovno osiguranje kukuruza u vrednosti od 150.000 RSD/ha za rizik od grada iznosi 2.800 RSD/ha.
- Dodatno osiguranje od oluje iznosi dodatnih 3.500 RSD/ha.
- Ukupna vrednost premije za štetu od grada i oluje iznosi 6.300 RSD/ha.

3. INDIVIDUALNO OSIGURANJE: PROLEĆNI MRAZ

- Osiguranje od prolećnog mraza ugovara se do kraja februara.
- Uslovi osiguranja: pokrće osiguranja počinje tek pošto otpadne dve trećine latica sa krunice.
- Ovo je nov proizvod kod nekih osiguravajućih društava, koja su odustala od ovog uslova, ali je udeo u šteti mnogo veći (do 30%).
- Premija iznosi otprilike 10-15% vrednosti proizvodnje.

Primer:

- Osiguranje jabuka od rizika od prolećnog mraza u iznosu od 1.000.000 RSD/ha.
- Premija osiguranja za rizik od mraza iznosi između 100.000 RSD/ha i 150.000 RSD/ha.

4. INDIVIDUALNO OSIGURANJE: OSIGURANJE OD GUBITKA U KVALITETU I KOLIČINI

Osiguranje prinosa voća/grožđa od gubitka u kvalitetu i količini.

- Pored kvantiteta, osiguranjem mogu se pokriti i gubici u kvalitetu, što je najveći problem nakon grada kojem su izložene voćne kulture.
- Udeo štete u iznosu od 10-15%.
- Uslovi osiguranja: prilikom procene nastale štete oštećeni plodovi se razvrstavaju u 4-5 klasa.
- Pokriven je rizik od grada, požara i udara groma.

Primer:

- Prinos jabuka osiguran je za iznos od 1.000.000 RSD/ha.
- Premium stope osiguranja kreću se u rasponu od 8% do 12% vrednosti proizvodnje.

5. INDIVIDUALNO OSIGURANJE: OSIGURANJE DRVEĆA / SADNICA VOĆAKA / VINOVE LOZE

- Pokrće obuhvata osiguranje mladih sadnica ili useva na plantaži.
- Pokrće obuhvata veliki broj rizika: grad, požar, oluja, gomilanje snega u krošnjama.
- Ovo osiguranje pokriva štetu na drveću/vinovojoj lozi, ali ne i štetu na plodovima.
- Polisa osiguranja traje godinu dana.
- Povoljno osiguranje, premijske stope su oko 2-3%.

Primer:

- Sadnice jabuke pokrivaju se dok ne dođu do faze rađanja plodova.
- Vrednost sadnice po komadu je 500 dinara.
- Ako ima 3.000 sadnica, premija je oko 45.000 dinara.

6. INDIVIDUALNO OSIGURANJE: SUŠA

- Rizik koji se najčešće dešava u Srbiji (u proseku na 3 do 4 godine).
- Specifičnosti osiguranja od suše uslovljene su učešćem u šteti i načinom utvrđivanja nastanka rizika.
- Računaju se podaci meteoroloških stanica o količini padavina mesečno tokom decenije.
- Zbog rizika od nastanka suše, kompanije u Srbiji ne nude često osiguranje od suše.
- Samo jedno osiguravajuće društvo radi sa osiguranjem od suše: osiguravajuće društvo Generali.

7. INDIVIDUALNO OSIGURANJE: GUBITAK PRIHODA

Osiguranje useva od gubitka prihoda odnosno „poljoprivrednog prihoda“. Osiguravajuća društva imaju mogućnost da nadoknade gubitak prihoda, mada je ova vrsta osiguranja još uvek prilično retka.

- Inovativna vrsta osiguranja.
- Pokriva rizike od vremenskih nepogoda (grad), ali i od pada cena poljoprivrednih proizvoda.
- U Srbiji se osiguranje od gubitka prihoda realizuje usled nejasnih uslova i visine premije osiguranja.
- Samo jedno osiguravajuće društvo radi sa ovom vrstom osiguranja: osiguravajuće društvo Generali.

POGODNOSTI ZA POLJOPRIVREDNIKE KOJI PLAĆAJU POLJOPRIVREDNO OSIGURANJE

U Srbiji poljoprivredna osiguravajuća društva nude pogodnosti i popuste na osnovu sezonalnosti i drugih faktora, a neke od ovih pogodnosti i popusta mogu se računati kao:

- Uplata premija u agro periodima 15.08. – 15.11.
- Popust na plaćanje premije u celosti.
- Popust na ugovoreno učešće u šteti – franšiza (5%, 10%, 15%, 25% ili 35%).
- Popust na pokriće osiguranja za saradnju:
  - broj hektara po ugovaraču (5%, 10% ili 20%) ili
  - broj podizvođača koje angažuje ugovarač (10%, 20% ili 30%).
- Stručni i ekonomski saveti koje pružaju osiguravajuća društva.
- Državne subvencije za osiguranje u vrednosti od 40 do 70%.

NAČINI SUBVENCIONISANJA POLJOPRIVREDNOG OSIGURANJA U SRBIJI

U Srbiji je moguće podneti zahtev za subvencije za osiguranje, a neke od njih pokrivaju:

- Sistem funkcionisanja subvencija za osiguranje u poljoprivredi je takav da osiguranik uplaćuje osiguravaču celokupnu premiju osiguranja, a nakon uplate dobija potvrdu o uplaćenju premiji osiguranja koju dostavlja Trezoru (Ministarstvo poljoprivrede).
- Nakon prihvatanja dokumentacije, Ministarstvo osiguraniku isplaćuje subvenciju u iznosu od 40% do 70% od neto premije koju je platio.
- Iznos subvencije zavisi od okruga u kojem osiguranik ima registrovano poljoprivredno gazdinstvo.
- U moravskom, zlatiborskom, kolubarskom, podunavskom i šumadijskom okrugu daju se subvencije u iznosu od 70%, dok svi ostali daju 40-45% (u većini okruga daje se 40%, dok se 45% daje samo u opštinama koje su proglašene nerazvijenim).

MAKSIMALNI IZNOSI SUBVENCIJA

Maksimalni iznos subvencija po registrovanom poljoprivrednom gazdinstvu iznosi:

- Ratarski usevi – 100.000 dinara
- Povrće – 500.000 dinara
- Voće i vinogradarstvo – 1.000.000 dinara
- Rasadnik i mlade plantaže za žetvu – 500.000 dinara
- Osiguranje stoke – 2.000.000 dinara
- **Ukupan iznos po poljoprivrednom domaćinstvu za koji je moguć povraćaj iznosi najviše do 2,5 miliona dinara za sve vrste osiguranja.**

PREDPROCENA I KONAČNA PROCENA

- Predprocena štete je početna faza u procesu procene štete.
- Sačinjena je opisna definicija jačine grada i štete na usevu.
- **Procenat štete još nije utvrđen.**
- Nakon predprocene, sledi faza konačne procene.
- Sačinjava se neposredno pre žetve.
- Procenat štete se konačno utvrđuje.

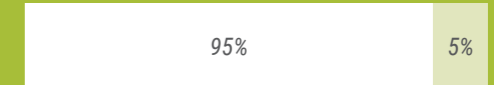
ŽALBA NA PROCENU

Poljoprivrednik ima pravo žalbe na procenu koju je sačinilo osiguravajuće društvo. Koraci u ovom procesu su sledeći:

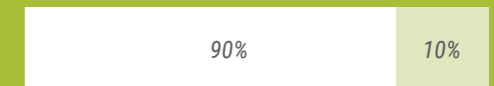
- Pismenim putem u roku od tri dana od dana kad je sačinjena konačna procena.
- Sprovodi se drugostepena procena štete – ovo na sebe preuzima nova komisija.
- Osiguranik je dužan da kontrolne parcele ostavi netaknute u oštećenom stanju.
- Stručno ispitivanje useva u roku od pet dana od dana procene.

FRANŠIZA (UČEŠĆE U ŠTETI)

Osigurani poljoprivrednik učestvuje u osiguranju po sledećim nivoima:

Integralna franšizna šteta do 5% se ne karakteriše kao šteta, već se u celosti plaća samo šteta u vrednosti preko 5%.

Odbitna franšiza do 10% plaća se odbitkom za iznos franšize izračunatim u procentima od iznosa štete od ukupne sume osiguranja.

ŠTETA NA USEVIMA I VOĆU

Postupak prijavljivanja štete:

1. Zahtev za naknadu štete (u roku od 3 radna dana od štetnog događaja – telefonom ili poštom):
  - Prijava mora biti popunjena i poslata faksom ili e-poštom.
  - Potrebno je dostaviti kontakt telefon, priloženu kopiju tekućeg računa i ličnu kartu.
2. Procena štete:
  - Predprocena
  - Konačna procena

PROCES UGOVARANJA POLISE OSIGURANJA

- STEP 1** Kontaktirajte agenta prodaje osiguranja.
- STEP 2** Održite sastanak i upoznajte se sa uslovima osiguranja.
- STEP 3** Podnošenje podataka za formiranje preliminarne ponude osiguranja: usev koji treba osigurati, površina zemljišta koje se obrađuje, katastar zemljišta iz opštine u kojoj se nalazi usev, prosečan očekivani prinos po hektaru, prosečna cena po kilogramu proizvoda.
- STEP 4** Ako se prihvati ponuda osiguranja, potrebno je dostaviti sledeće informacije: a) lični podaci nosioca polise osiguranja (ime i prezime, adresa, broj socijalnog osiguranja itd.), b) tačan broj parcela i tačne površine pod usevom koji treba osigurati.
- STEP 5** Osiguranje započinje u određeni sat/datum/godinu i traje sve do žetve.

Osiguranje stoke i životinja sa farmi

Od krava muzara do pilića, stoka predstavlja značajna novčana ulaganja, zbog čega ih treba osigurati. Ne mogu se predvideti loše vremenske prilike, nezgode ili namerno naneta šteta, ali je pametno osigurati stoku. Osiguravajuća društva će najčešće raditi sa Vama na sastavljanju polise osiguranja koja ispunjava Vaše osnovne potrebe.

ŠTA JE OSIGURANJE STOKE I ŽIVOTINJA SA FARMI?

Osiguranje za stoku i životinje sa farmi pokriva Vaše životinje od nankana neočekivanih okolnosti. Bilo da se nalazite na svojoj farmi ili na imanju, u procesu transporta Vaša stoka je i dalje Vaše vlasništvo. Radi nadoknađivanja gubitka zbog mogućnosti da im se nešto dogodi, osiguranje stoke predstavlja pametno rešenje.

KOJE VRSTE STOKE SE MOGU OSIGURATI?

Neočekivano, moguće je osigurati razne vrste životinja, kao što su:

- Krave
- Svinje
- Ovce i koze
- Živina
- Ribe
- Psi
- Pčele
- Fazani u lovnim rezervama
- Egzotična stoka
- Ostalo

PO KOJOJ OSNOVI SE STOKA MOŽE OSIGURATI?

Stoka se može pokriti osiguranjem od osnovnih rizika i od dodatnih rizika:

Osnovni rizici

- Smrt
- Prinudno klanje zbog bolesti ili nezgode

Dodatni rizici

- Gubitak teladi ili ždrebata
- Gubitak reproduktivnih sposobnosti
- I mnogi drugi...

RIZICI

Osnovni rizici

- Rizik od smrti pokriva rizike vezane za nezgode ili prirodne uzroke.
- Rizik od prinudnog klanja ili ubijanja životinje usled bolesti ili nezgode. Ako se dogodi povreda koja se ne može izlečiti, životinja se šalje na prinudno klanje.

Dodatni rizici

- Gubitak teladi ili ždrebadi pri rođenju, gde su teladi/ždrebata osigurani do 24 sata nakon rođenja.
- Gubitak plodnosti koji dovodi do ekonomskog klanja.
- Pad proizvodnje mleka usled uginuća krava muzara.

PRIMER PLAĆANJA ŠTETE

Proces potraživanja, verifikacije i plaćanja u slučaju uginule krave muzare:

- Krave muzare simentalke osigurane su na iznos osiguranja do 160.000 dinara po životinji. Ako u stadu ima 50 krava, onda je ukupan iznos osiguranja 8.000.000 dinara.
- Ako je u ovom slučaju osigurana krava umrla zbog prestanka rada srca, veterinar iz osiguravajućeg društva šalje se na lice mesta gde se fotografiše i dokumentuje smrtni slučaj.
- Po utvrđivanju smrti krave, osiguranim poljoprivrednicima se isplaćuje pun iznos od 160.000 dinara, što je pun iznos za osiguranu kravu.

Napomena: Polise osiguranja za stoku i životinje mogu se ugovoriti sa franšizama ili bez njih, posebno je važno to znati pre zaključenja ugovora o osiguranju.

Osiguranje mlečne stoke poljoprivredniku možda deluje skupo, ali je to dugoročno mudra investicija.

Za svakih 10 krava tokom jedne godine postoji rizik od gubitka...

mogu se izgubiti jedna ili dve krave

Premija za osiguranje 10 krava može iznositi manje od 50% vrednosti jedne krave .

Na kraju, celo stado je zaštićeno!

INOVATIVNO OSIGURANJE STOKE

Nedavno su objavljeni novi izmenjeni uslovi osiguranja za stočarsku industriju, što je prikazano u desnoj tabeli na primeru krava muzara. Kao što se vidi u tabeli, detaljno su prikazane potrebe osiguranih krava muzara i rizici koji su s tim povezani. Krave muzare su jedna od najvećih vrsta osigurane stoke u Srbiji.

Primer:

Upala pluća i krvni ugrušci u plućima nisu pokriveni osnovnim uslovima osiguranja, dok je to u novim paketima premijskog osiguranja pokriveno (videti tabelu) u iznosu od 85%.

NIVO POKRIĆA IZRAŽEN U PROCENTIMA OD UGOVORENE SUME OSIGURANJA

Goveda za priplod	TRIGLAV MAX PAKET – NIVO 1		TRIGLAV MAX PAKET – NIVO 1	
	Smrtni ishod	Prinudno klanje	Smrtni ishod	Prinudno klanje
Rizici obuhvaćeni osnovnim užim pokrićem, osim onih koji su posebno navedeni u ovoj tabeli	100	65	100	65
Flegmona ekstremiteta kao posledica pada, okliznuća ili infekcija rane posle ozlede	100	65	100	65
Udar ili gaženje od strane motornog vozila, davljenje u vodi i blatu, poplava, delovanje električne struje, posledica ekstremnih temperatura koje nisu uobičajene	100	65	100	65
Ugušenje zbog mehaničkog spoljašnjeg uzroka	70	45	70	45
Srčana oboljenja	100	65	100	65
Ruptura velikih krvnih sudova i posledično iskrvarenje, tromboza velikih krvnih sudova i posledični infarkti	100	80	100	85
Upala pluća i tromboembolija pluća	100	70	100	65
Invaginatio intestini, strangulatio intestini, volvulus intestini	85	65	85	65
Prisustvo stranog tela u digestivnom traktu	75	55	75	60
Nadun bubrega	50	35	70	50
Ketoza, dislokacija sirišta, pareza buraga, atonija buraga, ulkus sirišta, pareza listavca, prepunjenost sirišta	50	35	75	50
Puerperalna pareza i tetanija	30	20	35	25
Perakutni i akutni mastitis izazvan bakterijom ešerihija koli	45	0	50	0
Povreda vimena izazvana mehaničkim dejstvom	35	30	40	30
Carski rez, pucanje materice pri porođaju i iskrvarenje usled pucanja materice, torzija materice	100	80	100	80
Prolapsus materice, zaostajanje ploda i pucanje karlice pri porođaju	90	70	90	70
Ostale bolesti shodno osnovnom širem pokriću	100	70	100	70
Gubitak teleta pri porođaju – uže pokriće (24 časa po porođaju)	0	0	100	0
Pad proizvodnje mleka	0	0	*	*

* – U skladu sa koeficijentom iz naredne tabele

